

Віта ПЕРВІЙ,

доктор філософії, викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Інститут негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) завжди був у центрі уваги науковців та практиків. Пильна увага до цього інституту зумовлена тим, що НСРД є основним засобом інформаційного забезпечення процесу доказування у кримінальному провадженні [1, с. 819].

У зв'язку зі специфікою таких НСРД, в КПК України їм виділено окрему главу номер 21. Водночас, порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій регулюється не лише вказаною главою КПК. Відповідно до ч. 1 ст. 252 КПК України, фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, передбаченим цим Кодексом[2]. Таким чином, положення глави 5 КПК України – «Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення» поширюється і на НСРД. Співробітники правоохоронних органів часто забувають про цей факт і порушують закон у цій частині. Наразі положення глави 40 КПК України – «Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю» також поширюються на НСРД. У більшості випадків співробітники правоохоронних органів ігнорують положення вказаної глави при проведенні НСРД.

Актуальною проблемою проведення негласних (слідчих) розшукових дій є систематичне порушення співробітниками правоохоронних органів положень КПК України, положень ЗУ «Про державну таємницю» та ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність та ґрунтується на аналізі наступних положень законодавства України.

Відповідно до ч. 1 ст. 106 КПК України, протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення [2]. Таким чином, протокол про хід та результати проведення НСРД, не може бути складений під час проведення цієї процесуальної дії оскільки він є фіксацією результатів НСРД, і має бути складений безпосередньо після закінчення цієї процесуальної дії. Цей протокол не може бути складений на наступний день, через тиждень або рік після завершення конкретної НСРД. Він

повинен бути складений посадовою особою, яка провела цю НСРД після її закінчення.

Наразі системною помилкою оперативних підрозділів правоохоронних органів при складанні протоколу про хід та результати проведення НСРД є те, що відповідні протоколи складаються не тими оперативними працівниками, які фактично здійснювали цю процесуальну дію, що є порушенням ч. 1 ст. 106 КПК України. Зокрема, при проведенні таких НСРД, як спостереження за особою, річчю або місцем, установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу), аудіо- відеоконтроль місця, процесуальну дію фактично виконує співробітник оперативно-технічного відділу правоохоронних органів, а протокол про хід та результати проведення НСРД складає оперативний працівник іншого підрозділу [3].

Отже, всі співробітники оперативних підрозділів мають право за дорученням слідчого або прокурора, проводити НСРД та складати відповідні протоколи їх проведення. Водночас, відповідно до ч. 1 ст. 106 КПК України, протоколи під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, який здійснює відповідну процесуальну дію [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 41 КПК України, під час виконання доручень слідчого, дізнавача, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого [2]. Такий оперативний працівник має право складати протокол про хід та результати проведення НСРД. Однак протокол має бути підготовлений лише оперативним працівником, який безпосередньо проводив відповідну процесуальну дію. Якщо даний оперативний працівник просто залучав до участі в цій НСРД працівників іншого оперативного підрозділу в якості спеціалістів, то всі ці процесуальні дії мають бути відображені в протоколі про хід та результати НСРД, із зазначенням ім'я та по-батькові залучених до слідчої дії осіб, а також вказати на процесуальний статус вказаних. У протоколі про хід та результати НСРД також мають бути зазначені процесуальні дії, вчинені іншими співробітниками оперативного підрозділу, які залучалися як експерти під час проведення НСРД.

Не зазначення таких обставин також є підставою для визнання судом доказів недопустимими.

Відповідно до ч. 1 ст. 517 КПК України, досудове розслідування і судовий розгляд кримінальних проваджень, пов'язаних з відомостями, що становлять державну таємницю, здійснюються з додержанням вимог режиму секретності. Відповідно до частини 3 ст. 517 КПК України, у кримінальному провадженні, яке має відомості, що становлять державну таємницю, може брати участь особа, яка має відповідний допуск до державної таємниці та допущена до певної категорії секретної інформації та її матеріальних носіїв [2]. Тому, до кримінального провадження, що містить державну таємницю, не може бути

допущено особу, яка не мають відповідної форми допуску до державної таємниці. Це також стосується тих осіб, які слідчий або оперативний працівник залучає під час проведення НСРД. У сучасних реаліях поширеною є практика, що під час розслідування кримінальних проваджень, в яких проводяться НСРД, слідчі та оперативні працівники залучають до участі в цих НСРД осіб, які не мають допуску до державної таємниці. Тому кожен, хто залучений слідчим або оперативним працівником до участі в НСРД повинен спочатку отримати допуск та доступ до державної таємниці.

Відповідно до п. 4.12.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого, наказом СБУ №383 від 23 грудня 2020 року, відомості про факт або методи проведення НСРД становлять державну таємницю. Тому абсолютно всі НСРД становлять державну таємницю, що прямо передбачено законодавством України [4].

Докази, отримані під час проведення НСРД є недопустимими якщо слідчий чи оперативний працівник не дотримався положень частини третьої статті 517 КПК України та положень Закону України «Про державну таємницю».

Отже, неухильне додержання положень Кримінального процесуального кодексу України при здійсненні процесуальних дій у кримінальному провадженні є прямим обов'язком керівників органів досудового розслідування, слідчих, прокурорів, оперативних працівників при вчиненні процесуальних дій в кримінальному провадженні. Закон не допускає не дотримання або виконання не в повному обсязі працівниками правоохоронних органів положень кримінального процесуального законодавства України. Ця обставина має вирішальне значення для подальшого вирішення судом питання про допустимість доказів, отриманих у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Первій В. Ю. Негласні слідчі (розшукові) дії як засоби процесу доказування у злочинах, пов'язаних зі зловживанням владою або службовим становищем. The world of science and innovation: abstracts of the VII International scientific and practical conference. London, United Kingdom : Cognum Publishing House, 2021. Pp. 817-821.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 11.09.2020 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 р. № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0015700-03> (дата звернення: 10.11.2023).
4. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ Служби безпеки України Центральне управління від 23.12.2020 р. № 388. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text> (дата звернення: 10.11.2023).